

25. POWOŁANIE DO MIŁOŚCI SPRAWIEDLIWOŚCI I WOLNOŚCI

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Miłość ludzka pomiędzy mężczyzną i kobietą jest zjawiskiem powszechnym, opiera się również na sprawiedliwości i wolności. Celem tych wartości jest wzajemne dobro osób oraz przekazanie życia. Trwanie związku mężczyzny i kobiety oraz ich dzieci w rodzinie opiera się na zaufaniu, wierności i podejmowaniu wspólnych zadań życiowych, łącznie z wychowawczymi. Postawa miłości, sprawiedliwości i wolności obejmują relacje małżeńskie, rodzinne, narodowe, ojczyzniane, a także wszelkie inne.

1.1. CEL OGÓLNY

Realizacja podstawowych zadań życiowych w ramach małżeństwa, rodziny i społeczeństwa.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Budowanie osobistego szczęścia w małżeństwie i rodzinie oraz życie w danej społeczności narodowej i państwowej.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Właściwe przygotowanie do życia w małżeństwie, zdobywanie doświadczenia i praktyka w rodzinie oraz społeczności szkolnej.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Co jest podstawą uczuć w małżeństwie i rodzinie?
- Podstawowe kryzysy w związkach małżeńskich i w rodzinie.
- Podstawy miłości narodu, ojczyzny.
- Znaczenie życia rodzinnego dla całego społeczeństwa (narodu, państwa).

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Postawa emocjonalna oparta na miłości, akceptacji, chęci współpracy.
- Kierowanie uczuciowością za pomocą rozumu.
- Praca na rzecz dobra wspólnego.

→ ZASADY

- Analizuję moje uczucia i postawy zawarte w wartościach: miłości, sprawiedliwości i wolności.
- Rodzina i związki rodzinne są najważniejsze.
- Dbam o dobro rodziny, społeczności szkolnej, narodu, państwa.
- Szukam prawdy w relacjach małżeńskich, rodzinnych, społecznych.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Uczucia pozytywne pomagają w budowaniu dobra rodziny i społeczeństwa.
- Miłość rodziny jest najlepszą formą wychowania.
- Rodzina, naród, państwo potrzebują postaw emocjonalnych zawartych w wartościach: miłości, sprawiedliwości, wolności, prawdzie i pokoju.

→ ZASADY

- Daję przykład realizacji wartości: miłości, sprawiedliwości i wolności w życiu małżeńskim, rodzinnym, społecznym, narodowym, państwowym.
- Podchodzę z empatią do emocji i postaw emocjonalnych dzieci i innych ludzi.
- Rozsądnie uczestniczę w emocjonalnym życiu dzieci.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Człowiek doświadcza emocji pozytywnych wyrażanych w miłości, sprawiedliwości, prawdzie, wolności i pokoju.

- Wychowanie intelektualne i emocjonalne powinno być równoważone.
- Emocje zawarte w wartościach: miłości, sprawiedliwości, prawdzie, pokoju i wolności mają charakter poznawczy i wychowawczy.

→ ZASADY

- Obserwuję zachowania emocjonalne uczniów i prowadzę właściwą korektę wychowawczą.
- Pracuję nad wyciszaniem emocji i uczuć negatywnych moich wychowanków.
- Angażuję się w życie emocjonalne uczniów i współpracowników szkoły.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Dom rodzinny, szkoła i inne środowiska młodzieży są wypełnione emocjami pozytywnymi i negatywnymi. Istnieje szeroki wachlarz możliwości oddziaływania i kształtowania osobowości uczniów, np. poprzez prowadzenie odpowiednich warsztatów. Wsłuchiwanie się w życie emocjonalne wychowanków pozwala na wskazywanie właściwych wartości oraz przeżywanie emocji z nimi związanych.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Podstawowym efektem praktykowania tych wartości jest zrównoważona osobowość ucznia. Uczniowie znają wartości duchowe, starają się je wprowadzać w życie i czerpać z takiego działania zadowolenie. Emocjonalność jest drogą do poznawania siebie i innych, pozwala na właściwą ocenę charakterów ludzi, uzdalnia do społecznego współżycia.

1.10. ZAGROŻENIA

Podstawowym zagrożeniem jest negacja sfery uczuciowej człowieka i redukcja procesu wychowawczego tylko do sfery intelektualnej, traktowanie zdobywania wiedzy jako dostępu do informacji. Do praktykowania podstawowych wartości: miłości, sprawiedliwości, prawdy, wolności, pokoju i solidarności niezbędna jest emocjonalna sfera osobowości człowieka. Edukacja ucznia zredukowana do posiadania encyklopedycznej wiedzy i wiadomości z Internetu, bez emocjonalnego zaangażowania, doznaje znacznego ograniczenia.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

IV. TRZEBA SIĘ KOCHAĆ

*Trzeba się kochać, słodka Rozyno,
póki rzeźwiejsze lata nie miną:
na to ci serce i piękność dana,
żebyś kochała, była kochana.*

*Trzeba się kochać – wszystko ci gada,
co tylko żyje, co sobą włada,
tymi prawami rządzi się wiecznie:
trzeba się kochać, trzeba koniecznie!*

*Kiedy się trafią oczy przychylnie,
wprzód się szukają przez drogi mylne,
potem, zdybane niby niechcący,
rozpalają się w płomień gorący.*

*Zaraz się zwierzą swej tajemnicy,
zrzenica mówi cicho zrzenicy,
co serca słyszą, a nikt na stronie,
co przyjacielskie stwierdzają dłonie.*

*Prawda, że czasem miłość dokuczy:
nie śpi, nie jada, troszcze się, mruczy,
ale i wtenczas, kiedy ją kłamię,
czułem, że była moim żywiołem.*

*Miłość sprowadza ludzi w gromady,
matka pokoju, zabrania zwady,
miłość pociechą w życiu jedyną –
trzeba się kochać, słodka Rozyno!*

↑ F. Karpiński, *IV. Trzeba się kochać*, w: tegoż, *Wiersze zebrane*, cz. 1, wydaw. IBL, Warszawa 2005, s. 143-144.

KOMENTARZ

Wartość ludzkich uczuć poszerza zakres poznania, reakcji i wewnętrznych przeżyć; ubogaca osobowość człowieka, nadaje sens życiu, a nawet zapewnia poczucie zadowolenia i szczęścia. Wrażliwość na pozytywne uczucia i umiejętność dzielenia się nimi z innymi prowadzi do związków uczuciowych: sympatii, miłości, pragnienia i realizowania sprawiedliwości, poszukiwania prawdy i życia w prawdzie oraz pracy na rzecz pokoju w rodzinach, społecznościach i na świecie.

III. NAUCZANIE

Nauka o uczuciach odbywa się w łączności z ich doświadczaniem i przeżywaniem oraz dzieleniem się uczuciami z innymi. Wskazane jest, aby uczyć się doświadczania uczuć w rodzinie, społeczności szkolnej i w społeczeństwie. Uczucia zweryfikowane w prawdzie, sprawiedliwości i pokoju wpływają na bogactwo osobowości człowieka.

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

„Hume powiadał, że źródłem ocen wypowiedzianych w sprawie tego, co dobre i złe (oraz innych wartości), są tzw. uczucia moralne, które mogą być traktowane jako zabarwione emocjonalnie (w sensie tradycyjnym). To one decydują o tym, że jakiś czyn jest ujmowany wartościująco – pozytywnie, np. jako godny szacunku, lub negatywnie, jako godny dezaprobaty. Pogląd ten nie odmawia wypowiedziom etycznym, tj. normom i ocenom, prawdziwości lub fałszywości. Posiadają one wartości logiczne, ale w kontekście wspomnianego zabarwienia”¹.

1 J. Woleński, *Emocycja i etyka*, „Filozofuj!” 2017, nr 4(16), s. 43.

„Wysiłek integracji filozofii świadomości i filozofii bytu przewija się u Wojtyły od początku jego poszukiwań filozoficznych. Wyrasta zapewne z dwóch jego przekonań. Z jednej strony jest on zdecydowany o wyprowadzeniu wiedzy z doświadczenia, z drugiej strony – o słuszności postawy realistycznej w poznaniu intelektualnym. Potwierdzają to jego zainteresowania zarówno doświadczeniem mistycznym św. Jana od Krzyża, a później doświadczeniem fenomenologicznym Schelera, jak również systemem filozoficznym św. Tomasza”².

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

„Pedagogika jako nauka antropologiczna jest pojęciem najszerszym, uwzględniającym wszelkie filozoficzno-teoretyczno-metodologiczne aspekty poznania człowieka. Drugim co do zakresu pojęciem jest antropologia pedagogiczna, będąca częścią pedagogiki ogólnej i zarazem filozoficzną podstawą teorii wychowania rozumianej wąsko, jako zreflektowane, bazujące głównie na wynikach

2 R.A. Podgórski, *Tomistyczno-fenomenologiczna filozofia osoby w personalizmie Karola Wojtyły*, „Studia Warmińskie” 2016, nr 53, s. 42.

nauk szczegółowych (m.in.: psychologii, socjologii, medycyny) opracowania sposobów postępowania, służące metodyce pracy wychowawczej oraz teorii kształcenia. Najwęższym pojęciem jest w tym układzie pedagogika antropologiczna, odznaczająca się swoistym podejściem metodologicznym (fenomenologicznym), pozostająca jednak w ramach: antropologii pedagogicznej oraz pedagogiki jako nauki antropologicznej”³.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Psychologia próbuje nazwać różne rodzaje uczuć i emocji. Uczucia związane z radością i uczucia złożone ubogacają osobowość człowieka, natomiast nad uczuciami smutku, złości i odrazy oraz częściowo również uczuciami złożonymi zaleca się wzmożoną pracę, psychoterapię. Aby w pełni zrozumieć świat uczuć i emocji, trzeba umieć nazwać to, co przeżywamy, co czujemy. Może w tym pomóc przytoczona poniżej lista uczuć i emocji:

³ K. Ablewicz, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy pedagogiki antropologicznej, Studium sytuacji wychowawczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2003, s. 19.

RADOŚĆ

Euforia, błogość, podniecenie, szczęście, rozbawienie, entuzjazm, zadowolenie, zachwyty, wdzięczność, wesołość, ekscytacja, sympatia, życzliwość, satysfakcja, odprężenie, ożywienie, serdeczność, czułość, ulga, bez troska, spełnienie, docenienie, przyjemność, akceptacja, komfort, duma, rozkosz, wolność.

SMUTEK

Zawód, gorycz, rozpacz, żal, melancholia, zmartwienie, przybicie, depresja, apatia, żaloba, przygnębienie, ból, zranienie, przygaszenie, tęsknota, rozczarowanie, strata, cierpienie, przykrość, rozgoryczenie, udręka, rozżalenie, samotność.

ZŁOŚĆ

Wzburzenie, frustracja, zakłopotanie, nienawiść, irytacja, wściekłość, wkurzenie, gniew, zdenerwowanie, rozdrażnienie, zniecierpliwienie, oburzenie, mściwość, desperacja, furia, uraza, szal, niezadowolenie, agresja, zniewaga.

STRACH

Niepokój, trwoga, lęk, przerażenie, panika, obawa, niepewność, onieśmienie, podejrzliwość, powściągliwość, zagubienie, wahanie, troska, groza, frustracja, respekt, trema.

ODRAZA

Niechęć, pogarda, dyskomfort, animozja, wstręt, obrzydzenie, antypatia, awersja, lekceważenie, niesmak, uprzedzenie, zniechęcenie.

EMOCJE ZŁOŻONE

Wstyd, poczucie winy, zdziwienie, upokorzenie, bezpieczeństwo, poczucie niższości, poczucie krzywdy, poczucie odrzucenia, obojętność, skrepowanie, zazdrość, ulga, bezradność, bezsilność, napięcie, współczucie, miłość, zaufanie, oszołomienie, wyrzuty sumienia, uwielbienie, zaskoczenie, kompromitacja, litość, nadzieja, namiętność, niedosyt, szacunek, wiara, zrozumienie, nuda, pokora, spokój, zmieszanie⁴.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

Nauczanie religijne odnosi się do Starego i Nowego Testamentu. W tych Księgach ukazywane są przykłady emocjonalnego zachowania człowieka; zarówno miłość, sprawiedliwość jak i wolność, a także dążenie do pokoju są traktowane jako wartości, które ubogacają osobowość człowieka, jego emocjonalność i racjonalność.

4 Por. *O emocjach, uczuciach i stanach emocjonalnych* [online], <https://uwolnijcialo.pl/artykuly/lista-emocji-uczuc-i-stanow-emocjonalnych/> [dostęp: 31.07.2022].

4.1. TEOLOG

Człowiek jest dziełem Boga i jest stworzony na podobieństwo Stwórcy. Jezus Chrystus działa w dwóch naturach, boskiej i ludzkiej. W ten sposób człowiek ma ideał, do którego powinien dążyć. Każda osobowość ludzka jest wartościowa, piękna, bogata w zdolności emocjonalne i intelektualne.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Człowiek coraz bardziej bytuje w lęku. Żyje w lęku, że jego wytwory – rzecz jasna nie wszystkie i nie większość, ale niektóre, i to właśnie te, które zawierają w sobie szczególną miarę ludzkiej pomysłowości i przedsiębiorczości – mogą zostać obrócone w sposób radykalny przeciwko człowiekowi. Mogą stać się środkami i narzędziami jakiegoś wręcz niewyobrażalnego samozniszczenia, wobec którego wszystkie znane nam z dziejów kataklizmy i katastrofy zdają się błędąć. Musi przeto zrodzić się pytanie, na jakiej drodze owa dana człowiekowi od początku władza, mocą której miał czynić ziemię sobie poddaną (por. Rdz 1,28), obraca się przeciwko człowiekowi, wywołując zrozumiały stan niepokoju, świadomego czy też podświadomego lęku, poczucie zagrożenia, które na różne sposoby udziela się współczesnej rodzinie ludzkiej i w różnych postaciach się ujawnia.

↑ RH 15.

” Miłość (*caritas*) jest fundamentem nauki społecznej Kościoła. Na miłości, która zgodnie z nauczaniem Jezusa stanowi syntezę całego Prawa (por. Mt 22,36-40), opiera się wszelka odpowiedzialność i powinność, wskazane przez tę naukę. Stanowi ona prawdziwą treść osobistej relacji z Bogiem i bliźnim; jest nie tylko zasadą relacji w skali mikro: więzi przyjacielskich, rodzinnych, małej grupy, ale także w skali makro: stosunków społecznych, ekonomicznych i politycznych. Dla Kościoła – pouczonego przez Ewangelię – miłość jest wszystkim, ponieważ jak naucza św. Jan (por. 1 J 4,8.16) i jak przypomniałem w mojej pierwszej Encyklice, «Bóg jest miłością» (*Deus caritas est*): wszystko wywodzi się z miłości Bożej, dzięki niej wszystko przyjmuje kształt, do niej wszystko zmierza. Miłość jest największym darem, jaki Bóg przekazał ludziom, jest Jego obietnicą i naszą nadzieją.

↑ CV 2.

” Drodzy bracia i siostry, istnieje potrzeba głoszenia Ewangelii, aby dać dzisiejszym mężczyznom i kobietom radość wiary. Ale to głoszenie nie dokonuje się przede wszystkim słowami, lecz poprzez świadectwo przepełnione bezinteres-

sowną miłością, tak jak czyni to Bóg wobec nas. Jest to głoszenie, które wymaga wcielenia w osobistym i eklezjalnym stylu życia, które może na nowo rozpa- lić pragnienie Pana, zaszczerpić nadzieję, przekazać zaufanie i wiarygodność. I w związku z tym, pozwalam sobie – w duchu braterskim – zaproponować wam trzy wyzwania, które możecie realizować w modlitwie i posłudze duszpasterskiej.

↑ Franciszek, *Homilia. Nieszpory z biskupami, kapłanami, diakonami, osobami konsekrowanymi, seminarzystami i pracownikami duszpasterskimi* [online], Bazylika Notre-Dame de Québec, 28.07.2022, „Libreria Editrice Vaticana”, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20220728-omelia-vespri-quebec.html> [dostęp: 31.07.2022].

4.3. PISMO ŚWIĘTE

Nikommu nie bądźcie nic dłużni poza wzajemną miłością. Kto bowiem miłuje drugiego, wypełnił Prawo. Albowiem przykazania: Nie cudzołóż, nie zabijaj, nie kradnij, nie pożądaj, i wszystkie inne – streszczają się w tym nakazie: Miłuj bliźniego swego jak siebie samego! Miłość nie wyrządza zła bliźniemu. Przepięta miłość jest doskonałym wypełnieniem Prawa.

↑ Rz 13,8-10; por. Kpł 19,18.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Więzy rodzinne, chociaż są ważne, nie mają charakteru absolutnego. Podobnie jak dziecko wzrasta coraz bardziej ku dojrzałości oraz samodzielności ludzkiej i duchowej, tak rozwija się i umacnia jego szczególne powołanie, które pochodzi od Boga. Rodzice powinni uszanować to powołanie i ułatwić dzieciom odpowiedź na nie. Trzeba uzmysłwić sobie, że pierwszym powołaniem chrześcijanina jest *pójście za Jezusem*: „Kto kocha ojca lub matkę bardziej niż Mnie, nie jest Mnie godzien. I kto kocha syna lub córkę bardziej niż Mnie, nie jest Mnie godzien” (Mt 10,37).

↑ KKK 2232.

V. LITERATURA

Ablewicz K., *Teoretyczne i metodologiczne podstawy pedagogiki antropologicznej. Studium sytuacji wychowawczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2003.

Benedykt XVI, *Encyklika «Caritas in veritate». O integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie*, Wydawnictwo M, Kraków 2009.

- Franciszek, *Homilia. Nieszpory z biskupami, kapłanami, diakonami, osobami konsekrowanymi, seminarzystami i pracownikami duszpasterskimi* [online], Bazylika Notre-Dame de Québec, 28.07.2022, „Libreria Editrice Vaticana”, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2022/documents/20220728-omelia-vespri-quebec.html> [dostęp: 31.07.2022].
- Franciszek, *Świat jutra*, rozm. przepr. D. Agasso, tłum. J. Tomaszek, Wydawnictwo WAM, Kraków 2021.
- Gogacz M., *Wolność, sprawiedliwość, prawda, miłość – program dla Polski*, „Roczniki Filozoficzne” 1991-1992, t. 39/40, nr 1, s. 193-204.
- Jan Paweł II, *Encyklika Redemptor hominis*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 1996, s. 1-53.
- Karpiński F., *IV. Trzeba się kochać*, w: tegoż, *Wiersze zebrane*, cz. 1, wydaw. IBL, Warszawa 2005, s. 143-144.
- Nowa psychologia miłości*, red. R.J. Sternberg, K. Weis, tłum. A. Sosenko, wydaw. Moderator, Taszów 2007.
- Nowakowski P.T., *Modele człowieka propagowane w wybranych czasopismach młodzieżowych. Analiza antropologiczno-etyczna*, wydaw. Maternus Media, Tychy 2004.
- O emocjach, uczuciach i stanach emocjonalnych* [online], <https://uwolnijcialo.pl/artykuly/lista-emocji-uczuc-i-stanow-emocjonalnych/> [dostęp: 31.07.2022].
- Osho, *Miłość, wolność, samotność. Nowe spojrzenie na związki między ludźmi* [e-book], wydaw. Czarna Owca, Warszawa 2015.
- Podgórski R.A., *Tomistyczno-fenomenologiczna filozofia osoby w personalizmie Karola Wojtyły*, „Studia Warmińskie” 2016, nr 53, s. 39-53.
- Wojciszke B., Mazurowska R., *Alfabet miłości*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2015.
- Woleński J., *Emotycja i etyka*, „Filozofuj!” 2017, nr 4(16), s. 42-43.
- Wyszyński S., *Miłość i sprawiedliwość społeczna. Rozważania społeczne*, wydaw. Pallottinum, Poznań 2001.